

Εκδρομή στον Βόλο

Ο Βόλος βρίσκεται στο μυχό του κόλπου της Μαγνησίας. Η προέλευση του ονόματός του δεν έχει αποσαφηνισθεί. Πάντως, τον 14ο αιώνα, το όνομα Βόλος χρησιμοποιείται για το χωριό Άνω Βόλος, που βρίσκεται στους πρόποδες του Πηλίου. Το λιμάνι του Βόλου υπήρξε πολύ σημαντικό λόγω της θέσης και της διαμόρφωσής του κατά τον 19ο αιώνα (εικ. 1).

Η ευρύτερη περιοχή του Βόλου, η Μαγνησία, κατοικήθηκε από πολύ νωρίς. Από τους περίπου 40 νεολιθικούς οικισμούς που έχουν επισημανθεί στην περιοχή οι δύο σημαντικότεροι, οι οποίοι έχουν ανασκαφεί και μελετηθεί από επιφανείς επιστήμονες (Χρ. Τσουντας, Δ. Θεοχάρης), είναι το Σέσκλο και το Διμήνη (εικ. 3, 4). Στο **Μουσείο του Βόλου** εκτίθενται μοναδικά προϊστορικά ευρήματα της περιοχής.

Κατά την κλασική εποχή, οι Παγασές είναι η σημαντικότερη πόλη της περιοχής. Ξεχωρίζει με το λιμάνι της, στα σημερινά Πευκάκια. Η ελληνιστική περίοδος βλέπει τον Δημήτριο τον Πολιορκητή, βασιλιά της Μακεδονίας, να ιδρύει στα Πευκάκια την πόλη της Δημητριάδος, συνενώνοντας τις Παγασές με τα γύρω χωριά. Η **Δημητριάς** αναπτύχθηκε σε σημαντικό εμπορικό κέντρο και πλούσια πόλη –χτισμένη σύμφωνα με το ιπποδάμειο σύστημα–, με ανάκτορο, θέατρο, αγορά και γερά τείχη, που δεν εμπόδισαν ωστόσο τους Ρωμαίους να την κατακτήσουν το 197 π.Χ. Στη Δημητριάδα βρέθηκαν πολλές ζωγραφισμένες **επιτύμβιες στήλες** που πλούτισαν τις γνώσεις μας για τη ζωγραφική των αρχαίων, καθώς είναι ζωγραφιστές με την τεχνική της εγκαυστικής και όχι ανάγλυφες όπως συνηθιζόταν (**Μουσείο Βόλου**).

Στα χριστιανικά χρόνια, η Δημητριάς και οι Φθιώτιδες Θήβες (σημερινή Νέα Αγχίαλος) ήταν τα σημαντικότερα κέντρα της Θεσσαλίας. Τον 5ο αιώνα η Δημητριάς έγινε επισκοπή. **Τρεις παλαιοχριστιανικές βασιλικές** έχουν ανασκαφεί εδώ, όμως, τον 6ο αιώνα, οι κάτοικοι της Δημητριάδος, κυνηγημένοι από τους Σλάβους κατέφυγαν στα σημερινά Παλιά, όπου υπήρχε ιουστινιάνειος οικισμός. Εδώ μπορεί να δει κανείς το **Κάστρο** και τα **ρωμαϊκά λουτρά**.

Το 1204, με την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Φράγκους, η Δημητριάς δίνεται στην ονομαστή οικογένεια των Μελισσηνών. Τον 14ο αιώνα, για πρώτη φορά απαντά το τοπωνύμιο «Βόλος». Στις αρχές του 15ου αιώνα, οι Τούρκοι παίρνουν τα Παλιά και οι κάτοικοι ζητούν καταφύγιο στο

1. Κ. Βολανάκης, «Το Λιμάνι του Βόλου». Λάδι σε μουσαμά, 69,8x152,3 εκ. Ιδιωτική Συλλογή, Αθήνα.

όρος Πήλιο. Τον 16ο αιώνα, η επισκοπική έδρα της Δημητριάδος μεταφέρεται στον Άνω Βόλο.

Την περίοδο της Τουρκοκρατίας, η περιοχή του Πηλίου, χάρη στα προνόμια που παραχώρησαν οι Τούρκοι στους Έλληνες, ανθεί πνευματικά και οικονομικά. Μετά το 1830 η νέα πόλη του Βόλου χτίζεται έξω από το παλιό κάστρο και το λιμάνι αποκτά μεγάλη εμπορική σημασία.

Έπειτα από πολλές περιπέτειες, ο ελληνικός στρατός μπαίνει στον Βόλο, τον Νοέμβριο του 1881. Δύο χρόνια αργότερα ιδρύεται ο Δήμος Παγασών, προκάτοχος του σημερινού Βόλου. Το 1886 ολοκληρώθηκε η σιδηροδρομική γραμμή Βόλου-Λάρισας-Καλαμπάκας, ενώ το 1904 η γραμμή Βόλου-Λεχνώνων-Μηλεών, στην οποία εργάστηκε ο πατέρας του ιταλού ζωγράφου Ντε Κίρικο.

Ο Βόλος των νεότερων χρόνων ήταν από τις πιο πλούσιες και ανεπτυγμένες πόλεις, καταστράφηκε όμως σε μεγάλη έκταση από δύο σεισμούς (1955). Η πόλη που ξαναχτίστηκε είναι μάλλον απρόσωπη, αν και έχει ενδιαφέρον ο **Ναός της Αγίας Τριάδας** (κοντά στο νοσοκομείο του Βόλου), που αγιογράφησε ο Γιώργος Γουναρόπουλος, ο **Μητροπολιτικός Ναός**, έργο του αρχιτέκτονα Αριστοτέλη Ζάχου, το **Λαογραφικό Κέντρο Κίτσου Μακρή**, που περιέχει τη μοναδική λαογραφική συλλογή, την πλούσια βιβλιοθήκη και τη φωτογραφική συλλογή του μελετητή. Ακόμα, διαφορετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν: το **Μουσείο Βιομηχανικής Ιστορίας**, με 20 χειροτεχνικά εργαστήρια κ.λπ., το ιδιαίτερα πλούσιο **Εντομολογικό Μουσείο Βόλου**, το **Σιδηροδρομικό Μουσείο της Θεσσαλίας**.

Χώροι αρχαιολογικού ενδιαφέροντος γύρω από τον Βόλο

Στην αρχαιότητα η Θεσσαλία καταλάμβανε την έκταση μεταξύ των Θερμοπυλών ως τα στενά του Σαρανταπόρου και ως τα Άγραφα. Έχουν καταγραφεί περισσότεροι από εκατό νεολιθικοί οικισμοί στο χώρο. Από τους σημαντικότερους είναι:

Η **Ιωλκός**, στο λόφο των Αγίων Θεοδώρων στη συνοικία Παλιά κατοικήθηκε γύρω στα 1800 π.Χ. από τους Μινύες, εξαιρετους ναυτικούς. Ο Ιάσοντας, ανιψιός του βασιλιά της Ιωλκού, ήταν ένας από τους Αργοναύτες. Ο Όμηρος χαρακτηρίζει την πόλη ως *εὐκτιμένη* (οχυρή). Τον 6ο αιώνα, θα υποταχτεί στους Θεσσαλούς. Στην πόλη λατρευόταν η Άρτεμις Ιωλκία. Οι ανασκαφές αποκάλυψαν προμυκηναϊκά λείψανα, μυκηναϊκές ταφές, αλλά και γεωμετρικές ταφές, λείψανα ρωμαϊκού υδραγωγείου, παλαιοχριστιανικό τείχος φρουρίου.

Οι **Παγασές**, στα δεξιά του δρόμου Βόλου-Αλμυρού. Ο χώρος κατοικήθηκε ήδη από τα νεολιθικά χρόνια (3η χιλιετία). Στη μυκηναϊκή εποχή έφτανε ως τα σημερινά Πευκάκια, ενώ ο 5ος-4ος αιώνας π.Χ. είναι η περίοδος της μεγάλης της ακμής. Στην πόλη λατρευόταν ο Απόλλων Παγασαίος, αλλά και ο Ποσειδών, ο Διόνυσος Πελάγιος και η Άρτεμις Παγασίτις. Η **Δημητριάς**, που ιδρύθηκε το 293 π.Χ. από τον Δημήτριο τον Πολιορκητή, συγχωνεύοντας τα γύρω πολιίσματα (Μαγνησία, Παγασές, Νηλεία, Ιωλκό και Ορμίνιον), έγινε εμπορικό και πολιτιστικό κέντρο του Παγασητικού. Η πόλη λάτρευε τον Απόλλωνα Κοροπαίο, την Ιωλκία Αρτέμιδα και την Πασικράτα (Αφροδίτη ή Αρτέμιδα), πλήλωνα αφιερώματα της οποίας βρίσκονται στο Μουσείο του Βόλου, καθώς και τις χθόνιες θεότητες Δήμητρα, Κόρη, Κυβέλη και Πλούτωνα.

Η **Νηλεία**, που ήταν μυκηναϊκός συνοικισμός, σύγχρονος της Ιωλκού, όπου λατρευόταν η Αφροδίτη Νηλεία. Πολύ φτωχά είναι τα λείψανα που έχουν βρεθεί.

Αμφάναι, πολίχνη που βρισκόταν στο σημερινό ύψωμα Σωρός, στην κορυφή του οποίου βλέπει κανείς ίχνη οικιών και τείχους. Μυθικός βασιλιάς της πόλης ήταν ο Κύκνος που σκότωνε τους ταξιδιώτες, γι' αυτό και τον σκότωσε ο Ηρακλής. Το **Διμήνι** είναι από τους σημαντικότερους νεολιθικούς οικισμούς (2500-2300 π.Χ.), χτισμένος επάνω στο λόφο Τούμπα.

Οι κάτοικοι του Διμηγιού δεν γνώριζαν τη μεταλλουργία, τα όπλα και τα εργαλεία τους ήταν από εξαιρετικά καλοκατεργασμένη πέτρα (Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο) και το χτίσιμο της οχυρωμένης πόλης τους, με το μέγαρο, εντυπωσιάζει, καθώς παρουσιάζει το σχέδιο που εφαρμόστηκε στους αρχαίους ελληνικούς ναούς. Τον οικισμό της Εποχής του Λίθου διαδέχεται αυτός της Επο-

3-4. Σχεδιαστική κάτοψη Σέσκλου και Διμηγιού.

2. Το παράξενο χτίσμα στο λόφο της Γορίτσας. Στην κάτοψή του πολλοί αποκρυφιστές διακρίνουν δύο Ε πλάτη με πλάτη.

χής του Χαλκού, που όμως δεν είναι τόσο σημαντικός όσο ο προηγούμενος.

Η **νεολιθική Ακρόπολη του Σέσκλου** που βρίσκεται σε μικρή απόσταση από το Διμήνι είναι η αρχαιότερη εγκατάσταση ανθρώπου (2900-2800 π.Χ.), την οποία γνωρίζουμε στον θεσσαλικό χώρο (για τους δύο αυτούς οικισμούς υπάρχουν καλοί τουριστικοί οδηγοί).

Φεραί-Βελεστίνο. Σημαντική πόλη της αρχαιότητας, αναφέρεται και από τον Όμηρο. Προκειμένου να έχουν διέξοδο προς τη θάλασσα, οι Φεραίοι χρησιμοποίησαν, τον 6ο αιώνα π.Χ., τις Παγασές ως επίγειό τους. Τον 5ο αιώνα π.Χ., για να επιβληθούν στον θεσσαλικό χώρο, πέτυχαν τη νομισματική ένωση Φερών-Φαρσάλου-Σκοτούσας.

Λίγο έξω από το Βόλο, στο ύψωμα της **Γορίτσας**, τοίχοι ύψους πάνω από 2 μ., σχηματίζουν ένα παράξενο, μη ταυτισμένο κτίσμα (εικ. 2). Πολλοί προσπαθούν (ματαιώς) να δώσουν εξηγήσεις. Αξίζει όμως η επίσκεψη, για τη θέα από το λόφο και για το παράξενο κτίσμα.

Πώς θα πάτε: Βόλος- Αθήνα: 317 χλμ. και Βόλος-Θεσσαλονίκη: 230 χλμ. Εκτός από το Ι.Χ. σας, υπάρχει και ο Σιδηρόδρομος που περνά από μαγευτικά τοπία και κάνει από Αθήνα 5 ώρες, από Θεσσαλονίκη 2,5 ώρες.

Πού θα φάτε: Στη Νέα Ιωνία και σε παράδρομους του Βόλου, θα βρείτε εξαιρετικά τσιπουράδικα (δοκιμάστε τον «Γιώργο» και τον «Καπετάνιο»), ενίοτε με ζωντανή μουσική.

